

Titel fiche (met datum, concept/definitief)	ZonMw Deelprogramma COVID-19 herstel- en nazorg
--	---

Schrijver fiche (telefoon & mailadres & directie)	5.1.2e directie CZ - 5.1.2e @minvws.nl, 5.1.2e
--	---

Besproken in MTDG? (datum)	Nee
Afgestemd met WJZ (en zo ja, met wie?)	Nee met wie: 5.1.2e
Afgestemd met FEZ (en zo ja, met wie?)	Ja met wie: 5.1.2e
Met welke directies is nog meer afgestemd?	PDC-19 en PG

Om welke concrete maatregel gaat het?
<ul style="list-style-type: none"> Het ontwikkelen en toepassen van praktijkrelevante kennis en expertise om bij te dragen aan het verminderen van post- COVID-19 problematiek en een zo goed mogelijk herstel Het onderzoek dient direct bruikbare kennis op te leveren die bijdraagt aan goede herstel- en nazorg gedurende het verloop van de pandemie in Nederland <p>Het ZonMw deelprogramma kent twee thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> Thema 1 richt zich op het generen van in de praktijk benodigde kennis over de prevalentie, aard en duur van aanhoudende klachten na COVID-19 <ol style="list-style-type: none"> Onderzoek naar effectieve interventies en wetenschappelijke onderbouwing. Bundelen van reeds bestaande cohorten van patiënten met COVID-19 zodat bij voorkeur een groot divers cohort (o.a. wel en niet ziekenhuisopname, specifieke doelgroepen) ontstaat waarin herstel- en nazorg kan worden onderzocht. Doortontwikkeling van de multidisciplinaire richtlijn COVID-19 nazorg.   Thema 2 richt zich op het generen van in de praktijk benodigde nieuwe kennis waardoor de organisatie van herstel- en nazorg beter geïmplementeerd en geoptimaliseerd kan worden. <ol style="list-style-type: none"> Kennis genereren over de organisatie van zorg t.a.v. herstel- en nazorg voor mensen met langdurige klachten na COVID-19, ook voor specifieke doelgroepen. Het bevorderen van implementatie van effectieve herstel- en nazorg na COVID-19, Juiste Zorg Op de Juiste Plek (JZOJP). Stimuleren van goede regievoering, coördinatie, informatieoverdracht en verwijzing door de veldpartijen in de keten. Bijvoorbeeld in de vorm van regionale zorgnetwerken en hoe wordt er tussen de 1e en 2e lijn doorverwezen. Stimuleren en verder opschalen van digitale zorg en zorg op afstand in herstel en nazorg. Doorgeleiden van de opgedane kennis en ervaring naar beleid, onderwijs, onderzoek en praktijk.

Wat is het probleem dat die maatregel precies moet oplossen?
<ul style="list-style-type: none"> Een aanzienlijke groep mensen blijft langdurig klachten houden en dat leidt tot druk op de eerstelijnszorg, de tweedelijnszorg en verslechtert de kwaliteit van leven. Om die druk op de gezondheidszorg tegen te gaan en de kwaliteit van leven te verbeteren, is meer onderzoek vereist. Dit ZonMw programma is erop gericht om te voorkomen dat mensen terugkeren in het ziekenhuis of "vaste klant" worden in de eerstelijnszorg. Op dit moment is er nog te weinig bekend over de klinische impact van post-COVID-aandoeningen en adequate behandelingen¹. Vanuit zorgprofessionals, patiënten(vertegenwoordigers) en beleid is een grote roep om meer onderzoek te doen naar de aard en omvang van aanhoudende klachten na COVID-19 en naar effectieve herstel- en nazorg. Sinds april 2021 is de roep om meer kennis over herstel- en nazorg nog groter geworden. De FMS, NHG en ook D66 (zie laatste kopje verwijzingen naar bronnen) hebben kennisagenda's opgesteld om meer onderzoek te doen naar langdurige COVID-klachten en organisatie van zorg.

¹ [WHO/Europe | Coronavirus disease \(COVID-19\) outbreak - New policy brief calls on decision-makers to support patients as 1 in 10 report symptoms of "long COVID"](#)

Zijn er alternatieve maatregelen te bedenken die hetzelfde probleem oplossen?																	
<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn geen alternatieve maatregelen. • Het type kennis dat benodigd is kan alleen worden verkregen aan de hand van cohortonderzoeken. 																	
Welke acties zijn er nodig (bijv. op organisatorisch vlak)?																	
<ul style="list-style-type: none"> • Processen en onderzoek verloopt via ZonMw. Op organisatorisch vlak zijn er vooralsnog geen aanvullende acties benodigd. 																	
Welke juridische consequenties heeft deze maatregel?																	
<ul style="list-style-type: none"> • Geen juridische consequenties. 																	
Op welke termijn kan de maatregel ingevoerd worden, en waarom?																	
<ul style="list-style-type: none"> • Het is van belang om direct in te zetten op aanvullend onderzoek naar de aard en omvang van aanhoudende klachten na COVID-19 en naar effectieve herstel- en nazorg. Het type kennis dat we zoeken kan alleen worden verkregen aan de hand van cohortonderzoeken. Dit zijn per definitie langer lopende onderzoeken. Hiermee wordt meteen gestart maar de onderzoeken en de financiering ervan lopen langer door. Daarom heeft het deelprogramma een looptijd van 2022 t/m 2024. Wel zullen er tussentijds resultaten worden opgeleverd die meteen kunnen worden gebruikt. 																	
Wat zijn de financiële consequenties? (uitgewerkt voor 2021 – 2025 en structureel, berekening bijvoegen)																	
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Budgettair effect op netto collectieve zorguitgaven in mln. euro</th> <th>2022</th> <th>2023</th> <th>2024</th> <th>2025</th> <th>Structureel</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ZonMw programma COVID-19 herstel- en nazorg</td> <td>3,2</td> <td>2,1</td> <td>0,7</td> <td>-</td> <td>-</td> </tr> </tbody> </table>						Budgettair effect op netto collectieve zorguitgaven in mln. euro	2022	2023	2024	2025	Structureel	ZonMw programma COVID-19 herstel- en nazorg	3,2	2,1	0,7	-	-
Budgettair effect op netto collectieve zorguitgaven in mln. euro	2022	2023	2024	2025	Structureel												
ZonMw programma COVID-19 herstel- en nazorg	3,2	2,1	0,7	-	-												
Wat zijn overige te verwachten effecten/aandachtspunten?																	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij verwachten dat patiënten met aanhoudende klachten na besmetting met COVID-19 beter geholpen kunnen worden. Allereerst wordt momenteel onderzoek gedaan naar de aard en omvang van de klachten en verkregen zorg (call staat al open via ZonMw). • Onderzoek naar long covid zal bijdragen aan de erkenning van de klachten voor patiënten en de roep vanuit beroepsgroepen en politiek om meer onderzoek te doen. • Het kan mogelijk zijn dat andere patiëntgroepen zich niet volledig erkend voelen, zoals dit wel wordt gedaan voor long covid patiënten (bijv. Q koorts). 																	
Met welk onderwerp of welke onderwerpen interacteert deze maatregel?																	
<ul style="list-style-type: none"> • Het deelprogramma COVID herstel- en nazorg heeft een link met het deelprogramma Innovatieve behandelingen. Het deelprogramma Innovatieve Behandelingen zet zich in om behandelingen voor COVID-19 beschikbaar te maken. Het gaat hier om behandelingen ter voorkoming van COVID-19 en om een ernstig verloop van COVID-19 zo veel mogelijk te voorkomen. Innovatieve behandelingen richt zich dus voornamelijk op de fase van (voorkomen van) besmetting tot ziekenhuisopname. Het deelprogramma COVID-19 herstel en nazorg richt zich op de fase ná een COVID-19 infectie en kan inzicht geven in de aard en omvang van de aanhoudende klachten, het herstelproces, effectieve behandelingen van patiënten met langdurige klachten en het effectief organiseren van deze zorg voor patiënten. • Het onderwerp heeft ook een link met de tijdelijke ruimere vergoeding paramedische herstellzorg voor patiënten met ernstige COVID-19. 																	
Optioneel: relevante facts & figures (of verwijzing naar bronnen)																	
<ul style="list-style-type: none"> • Roep om meer onderzoek: Lange wachttijden en vaak jonge patiënten bij nazorgpoli's corona NOS; Long covid, hoe patiënten lang in de kreukels liggen: 'Fietsen lukt nog niet' Het Parool; Longfonds: 'Neem langdurige klachten coronapatiënten serieus' - Rijnmond Artsen 																	

[en verpleegkundigen willen nationaal herstelplan - Skipr](#)

- FMS Kennisagenda: [Kennisagenda COVID-19.pdf \(demedischspecialist.nl\)](#)
- NHG Kennisagenda: [Urgente kennisvragen samengebracht in Kennisagenda COVID-19 Huisartsgeneeskunde | NHG](#)
- Petite Oproep om erkenning, gecoördineerd onderzoek en behandeling langdurige COVID: [Oproep om erkenning, gecoördineerd onderzoek en behandeling langdurige covid - Petities.nl](#)
- D66 en het 10 punten plan voor Long Covid: [D66 — Extra hulp voor mensen met langdurige klachten door corona](#)